

Nederlandse Akkerbouw Vakbond

Jaarverslag 2010

2010 in een notendop

NAV-missie: Een goed inkomen en faire opbrengstprijzen

Beter EU-landbouwbeleid 2014 – 2020

Spilfunctie graan

Genoeg is Beter niet alleen voor graan

Een gelijk speelveld in de hele EU

Goed inkomen en faire opbrengstprijzen

De NAV zet zich met alle kracht in voor faire opbrengstprijzen.

Dat wil zeggen: kostprijs plus ondernemersmarge.

Voor alle akkerbouwgewassen en alle akkerbouwprestaties. Echter in 2010 blijkt dat we ook na 2013 afhankelijk zullen blijven van inkomen uit toeslagen.

De NAV pleit in 2010 wederom voor een fundamenteel ander EU-landbouwbeleid voor de periode 2014 – 2020. Het nieuwe beleid moet volgens de NAV voor boeren leiden tot kostendeekkende (incl. ondernemersmarge) opbrengstprijzen. Maar zoals de hazen in 2010 in Europa lopen zal dat na 2013 niet worden gerealiseerd. Dat noopt de NAV ertoe zich te beraden over hoe dan wel na 2013 een volwaardig inkomen te realiseren. Vanuit de wetenschap dat bij de huidige marktprijzen het inkomen niet uit de markt gehaald kan worden en dat naar verwachting dat na 2013 ook niet het geval zal zijn, zullen we dus niet zonder toeslagen kunnen. De NAV concludeert: Bedrijfstoeslagen blijven noodzakelijk voor inkomensvorming ook in de jaren na 2013.

Het stabiliseren van de agrarische markten behoort tot de taken van het Europees landbouwbeleid. Het is opgenomen in artikel 39 van het EU-verdrag van Lissabon. Europees Parlement, Europese Commissie en de Europees Landbouwcommissaris lijken er niet omheen te kunnen maatregelen te treffen die al te woeste prijschommelingen voorkomen. In het Europees Parlement zijn op 21 april 2010 aan de nieuwe Europees landbouwcommissaris Ciolos vragen gesteld over EU-maatregelen voor de opvang van prijsvolatiliteit. Hij antwoordt dat lessen moeten worden getrokken om te vermijden dat andere agrarische sectoren met dezelfde moeilijkheden worden geconfronteerd als het geval is in de melkveehouderij. Dat klinkt hoopgevend. Natuurlijk sterke prijschommelingen een beetje glad strijken is noodzakelijk. Echter dit is nog wat

anders dan faire opbrengstprijzen en redelijke inkomens.

Graan: De Spil

Het graanbeleid vormt zo'n beetje het primaat van de NAV. Bij oprichting van de NAV werd het systeem van prijsgarantie steeds meer omgebouwd naar een stelsel met inkomenstoeslagen (de zogenaamde McSharry gelden). De initiatiefnemers en oprichters van de NAV zagen dit als een onheilspellende ontwikkeling waarin de graanprijzen alsmat zouden dalen en de politiek gevoelige inkomenstoeslagen niet in stand zouden kunnen blijven. Het zou voor boeren leiden tot een tredmolen waarin ze zo hard zouden trekken aan vrije gewassen zoals aardappelen en vollegrondsgroenten dat deze kwetsbare markten ook overvoerd dreigden te worden met dan direct desastreuze gevolgen voor de prijsvorming. Het resultaat van deze ontwikkeling zou een

verarming van de boerenstand in houden, gevolgd door een veel onzekerder voedselproductie. Dit doemscenario moest worden voorkomen! De graanproductie moest worden afgestemd op de vraag en gerealiseerd tegen kostendekkende prijzen, waarna vanwege het spileffect de vrije gewassen zich zelf wel zouden reguleren... Zie hier: Genoeg is Beter in een notendop!

De NAV heeft in de jaren negentig en de eerste decade van de 21^e eeuw de genoemde ontwikkeling niet kunnen keren! En de gevolgen van de gevoerde politiek zijn wereldwijd te merken. Inmiddels zien we danook in grote delen van de wereld dat boeren afhankelijk gemaakt zijn van toeslagen en dat de graanprijs in een nauwelijks gereguleerde markt als een jojo heen en weer vliegt. Bij een klein tekort een enorme stijging en vervolgens bij een klein overschot een scherpe daling tot ver onder kostprijs. Intussen heeft het graanmarktprobleem zich als een olievlek naar de vrijmarktproducten uitgebreid. Immers, een boer zal als zelfstandig ondernemer tot het uiterste proberen ergens een boterham mee te verdienen. Echter er is geen boer die in deze markten van commodities enige invloed op de prijs kan uitoefenen!

De NAV gaat dus door met het verkondigen van haar visie op landbouwpolitiek. Aanbodmanagement moet er voor zorgen dat het aanbod is afgestemd op de vraag en dat er geen overschotten komen. Door het graanareaal deels in te wisselen voor eiwitgewassen kan ook de import van soja, dat nu 80% van de eiwitbehoefte dekt, worden beperkt. En zijn we in Europa wat betreft de eiwitvoorziening meer zelfvoorzienend. Middels winning van bio-ethanol uit Europees graan en/of suikerbieten kunnen we voldoen aan de Europese bijmengingverplichting in de benzine. En dat natuurlijk allemaal tegen kostendekkende prijzen! Eigenlijk zou zo'n systeem in de gehele wereld, per handelsblok, ingevoerd moeten worden. De grootste opdracht aan het mensdom is immers om de komende dertig jaar nog eens twee miljard mensen extra te voeden. Dat lukt alleen als de productiecapaciteit wereldwijd op een verantwoorde en duurzame wijze wordt

ingezet en dat boeren het perspectief hebben er zelf ook een boterham mee te verdienen.

Meer eiwit van onze akkers

In 2010 gaat de NAV door met het propageren van 'Meer eiwit van Europese akkers'. Steeds duidelijker wordt dat dit een proces van langere adem is. In de samenleving en ook bij milieu- en consumentenorganisaties valt steeds meer kritiek te beluisteren over het feit dat Europa voor 70/80% van haar eiwitbehoefte afhankelijk is van de import uit landen op het zuidelijk halfrond. Bij het Productschap Akkerbouw start een overleg peulvruchten/eiwitvoorziening. In dit overleg zitten alle partners uit de productie- en verwerkingsketen bijeen. In 2010 is dit overleg vier keer bijeen geweest om op basis van inleidingen van deskundigen uit de genoemde keten meer inzicht te krijgen in de Europese eiwitvoorziening.

Eind 2009 organiseerde de NAV een bijeenkomst voor ca. 30 geïnteresseerden in de teelt van lupine. In die bijeenkomst is afgesproken om in 2010 op bescheiden schaal met de teelt van lupine voor menselijke consumptie te starten op (kalk)arme gronden. Dat 2010 een moeilijk teelt- en oogstjaar is, blijkt ook bij de teelt en de oogst van lupine. De opbrengst en kwaliteit van het geoogste product is zodanig dat niet van een rendabele teelt kan worden gesproken. Eén zwaluw maakt nog geen zomer, dus gaat de NAV zich inspannen om ook voor 2011 een goede prijs

af te spreken met potentiële afnemers zodat ook in 2011 lupine geteeld kan worden. In Groningen en Drenthe, op de veenkoloniale gronden, gaat in 2011 een door de provincies en het Productschap Akkerbouw gefinancierd lupineteelt- en afzetproject lopen.

Zowel bij de politiek in Den Haag als bij de Europese Commissie en het Europees Parlement pleit de NAV voor het vergroten van de zelfvoorzieningsgraad van plantaardig eiwit. Er moeten stimulansen komen voor de productie van eiwitten in Europa bestemd voor zowel Food als Feed, als een alternatief voor de invoer van deze eiwitten. Dit zou kunnen door:

- voor de invoer van plantaardig eiwit een vergelijkbaar invoertarief in te stellen als voor granen waardoor de teelt van eiwitrijke gewassen in Europa weer lonend kan worden;
- projectsubsidies voor rassen- en teeltonderzoek in de periode 2014 - 2020. Dit tegen de achtergrond van het gegeven dat de veredeling en de teelt van peulvruchten nu al 25/30 jaar grotendeels stil ligt in Europa;
- projectsubsidies voor productontwikkeling en marktwerking om de transitie van dierlijk naar plantaardig eiwit te bevorderen;
- gekoppelde toeslagen voor de teelt van eiwitrijke gewassen om de teelt van deze gewassen weer lonend te maken.

DE VEGETARISCHE SLAGER

Er is nog een lange weg te gaan naar 'meer eiwit van Europese akkers'. Er is ook een succesje in 2010. In september opent aan het Spui in Den

Jaarverslag 2010 Nederlandse Akkerbouw Vakbond

Haag de delicatessenwinkel 'De vegetarische Slager' die zich toelegt op ambachtelijk vervaardigde vleesvervangers. Gebaseerd op een nieuwe, revolutionaire technologie die het mogelijk maakt 'lange vezels' met de bite van vlees te maken van plantaardige eiwitten zoals soja en lupine. Jaap Korteweg, de eerste NAV-voorzitter, is de initiatiefnemer van De Vegetarische Slager.

Bioethanol uit graan

In mei 2010 publiceert het LEI een rapport over de mogelijkheden om graanprijzen te stabiliseren door het variabel bijmengen van graan voor de productie van bioethanol. Hierbij is uitgegaan van het uitvoeren van de EU-biobrandstofrichtlijn voor 2020 van 10% bijmenging en de ethanolproductie die daarvoor nodig is. De conclusie dat stabilisering van de graanmarkt mogelijk is door middel van variabele bijmenging rechtvaardigt nader onderzoek. Er is namelijk nog niet gekeken naar de technische mogelijkheden zoals de beschikbaarheid van productiecapaciteit van bioethanol, voorraadbeheer en het belangrijkste nog het niveau waarop de prijzen binnen de EU gestabiliseerd moeten worden.

Met de relatief hoge graanprijzen in 2010 moet gevreesd worden dat het onderzoek voorlopig stilstaat. Het risico van ad hoc maatregelen zoals tijdelijke opschorting van de verhoging van het bijmengpercentage, zoals o.a. in Nederland in 2008, dreigt. Indien de EU haar langetermijndoelstelling ten aanzien van de productie van biobrandstoffen wil handhaven, dan zal een integratie met het Europese

landbouwbeleid noodzakelijk zijn. De NAV ziet flexibel bijmengen als een van de mogelijkheden om de graanmarkt te stabiliseren.

Aardappelzetmeel in de lift

Tot januari 2010 is de prijs van aardappelzetmeel in Europa laag. Aanzienlijke 'overschotten' en een krappe vraag zijn de oorzaken. Begin 2010 zet de weg omhoog stevig in. Een halve oogst in China ten opzichte van 2009 en daardoor 180% meer invoer van aardappelzetmeel. Een 25% lagere tapioca-oogst in Thailand door een ziekte-uitbraak. Een iets aantrekkelijke economie aan de andere kant van de wereld. En de aardappeloogst in Europa die wat tegenvalt. Het zijn slechts vier van de oorzaken van de snelle prijsstijging van aardappelzetmeel. Een kortstondige hogere prijs hangt dus van incidenten aan elkaar. En natuurlijk is, zo als altijd, de graanprijs niet onbelangrijk. Jaar in jaar uit blijkt er een nauw verband tussen de graanprijs en de prijs van aardappelzetmeel. Lag de prijs van aardappelzetmeel vorig jaar nog beneden de € 300 per ton, in mei 2010 stijgt de prijs al tot bijna € 400 per ton. Eind zomer 2010 is de € 500 per ton bereikt en gaat de prijs verder omhoog richting € 750. Goed nieuws dus voor Avebe en voor de telers van zetmeelaardappelen.

De goede zetmeelmarkt is een opsteker na het moeizame zetmeeljaar 2009 waarin Avebe niet in

staat was telers een goede, kostendekkende aardappelprijs te betalen. Met de prijshoudende wereldzetmeelmarkt van dit moment hebben telers van zetmeelaardappelen in 2010 uitzicht op een aardappelprijs die meer recht doet aan de kostprijs dan het afgelopen jaar het geval was.

Uitgebreid staat de NAV en zeker ook de Werkgroep Zetmeelaardappelen stil bij de perspectieven als de het EU-zetmeelbeleid wordt afgebroken. De afbraakvoornemens bestaan uit:

- verdere ontkoppeling van de aardappelzetmeelsteun (€ 14 per ton aardappelen);
- ontkoppeling van de evenwichtspremie (€ 4 per ton aardappelen);
- afschaffing van de minimumprijs en afschaffing van de quota.

De Europese zetmeelindustrie voorziet een krimp van 40%. Ook Avebe houdt rekening met een kleinere aardappelzetmeelmarkt en beseft dat het met haar producten € 80 per ton zetmeel meer uit de markt moet halen. Dat betekent het afscheid nemen van laagwaardige markten en een sterkere oriëntatie op hoogwaardige producten. En wat te doen met het vrijkomende areaal? Vezelhennep, eiwitgewassen, consumptie-aardappelen, energiegewassen, covergisting?

Los van de actuele wereldzetmeelmarkt hangen er in 2012 en zeker ook na 2013 donkere wolken boven het teeltgebied van zetmeelaardappelen in Noordoost Nederland. De teelt van zetmeelaardappelen staat op het spel. Herhaaldelijk pleit de NAV voor het behoud van het EU-zetmeelbeleid en voor een zachte landing van maatregelen die politiek onontkoombaar zijn. Er is voor telers en Avebe een klein beetje hoop. In het Europees Parlement wordt nu ook gepleit voor een zachte landing. De zachte landing moet er volgens de NAV komen. Helaas kan het voor de langere termijn de kwestie niet oplossen. Een beter EU-landbouwbeleid met marktbescherming voor onder meer graan en zetmeel is cruciaal. De NAV blijft zich hiervoor inzetten. Tegelijkertijd zal Avebe afscheid moeten nemen van laagwaardige markten waardoor enige krimp van het aardappelareaal onontkoombaar is.

Hoewel de oogst in 2010 zeer moeizaam verloopt, is ook 2010 een goed bietenjaar. De suikerprijs op de wereldmarkt is hoog wat de industrie verleidt tot het telen van meer surplusbieten. De NAV vindt echter dat het telen van suikerbieten voor de wereldmarkt het huidige en toekomstige EU-suikerbeleid verder kan ondermijnen. In de discussie over het toekomstige landbouwbeleid na 2013 staat ook het EU-suikerbeleid ter discussie. Vertegenwoordigers van de suikerindustrie en de belangenorganisaties LTO en NAV komen een aantal keren bijeen om een gezamenlijk standpunt te bepalen. Zowel Cosun als LTO en NAV zijn van mening dat het huidige EU-suikerbeleid de beste garanties geven voor een stabiele en rendabele suikerbietenteelt en stabiele grondstofprijzen voor de afnemers. Ook het CIBE (Europese organisatie voor suikerbietentelers) pleit voor het behoud van het huidige suikersysteem. Daarnaast geven ook de MOL-landen (de Minst Ontwikkelde Landen), die sinds 2010 zonder invoerheffingen naar de EU kunnen exporteren, te kennen het huidige beleid te willen continueren. Landbouwcommissaris Ciolos geeft echter in november in zijn eerste voorstellen voor verdere hervormingen van het EU-landbouwbeleid aan de mogelijkheden van

afschaffing van de suikerquotering na 2014 te willen onderzoeken. Het Nederlandse ministerie van EL&I besluit eind 2010 een onderzoek door WUR/LEI te laten verrichten naar de voors en tegens van een eventuele afschaffing van de suikerquotering. Een commissie van vertegenwoordigers uit de industrie en belangenorganisaties waaronder de NAV, zal onder voorzitterschap van het ministerie van EL&I dit onderzoek begeleiden. 2011 wordt voor de discussie over het EU-suikerbeleid een belangrijk jaar. Besluitvorming zal echter pas plaatsvinden in 2012.

Bijzonder aardappeljaar

De markt van consumptieaardappelen heeft een bijzonder verloop in het verslagjaar. In oogstjaar 2009 is het areaal in Noordwest Europa rond de 500.000 ha. De gemiddelde opbrengst in de EU-5 ligt in de buurt van het 15-jarig gemiddelde. Arealen en ha-opbrengst resulteren in een aardappelaanbod dat te groot is voor kostendekkende prijzen. Vrijwel het hele verkoopseizoen ligt de prijs flink onder de kostprijs van ca. 15 eurocent per kilo. Op basis

van gegevens over de afgelopen vijftien jaar berekent en publiceert de NAV-werkgroep Consumptieaardappelen al in juni 2009 dit slechte verloop van de aardappelmarkt oogst 2009. Het laatste gedeelte van het verkoopseizoen oogst 2009 (juni 2010) loopt de prijs nog flink op. Aangezien het poottijdstop van oogst 2010 twee weken later is dan gemiddeld en het begin van het groeiseizoen zich kenmerkt door lagere temperaturen dan gemiddeld, komen de vroege aardappelen later dan verwacht. De laatste aardappelen van oogst 2009 worden dus onverwacht nog voor redelijke prijzen verhandeld. Het gaat hierbij uiteraard niet meer om grote volumes.

Het areaal consumptieaardappelen in de EU-5 is in teeltjaar 2010 vergelijkbaar met dat van 2009. Het begin van groeiseizoen 2010 is koud en vanaf half juni is het juist weer droog en af en toe erg warm. En vanaf begin augustus is het weer erg nat. Deze weersomstandigheden hebben invloed op de te verwachten opbrengst. In de loop van augustus circuleren geruchten, dat de ha-opbrengst wel 10 tot 15 % lager zou kunnen worden dan gemiddeld. Uiteindelijk schat de NEPG de totale oogst in EU-5 4,6 % lager dan het gemiddelde van de afgelopen jaren.

Door het natte weer vanaf begin augustus is niet alleen de graanoogst erg lastig, ook de oogst van uien, pootaardappelen en vooral consumptieaardappelen verloopt moeizaam als gevolg van het veel natte weer. Niet alles komt van het land. De problemen zijn het grootst in het zuidwesten van het land. Uiteindelijk is in Nederland 3 à 4 % van de consumptieaardappelen niet geoogst.

Omdat de ha-opbrengsten lager zijn dan normaal en omdat in Nederland en België een deel van de aardappelen niet is geoogst, zijn er minder aardappelen op de markt. Daar bovenop komen kwaliteitsproblemen door een te laag onderwatergewicht en natrot. En de aardappelen zijn fijner dan normaal. Dit alles resulteert in een lager rendement voor de fritesfabrieken dan men de afgelopen jaren gewend is.

Dan is er ook nog een grote vraag vanuit Rusland. Door extreme droogte en hitte is de oogst daar voor een deel mislukt. In verband met verkiezingen in 2011 in Rusland kan de regering geen onrust gebruiken als gevolg van voedseltekorten. Alles bij elkaar is de exportvraag veel groter dan de afgelopen jaren en het aanbod juist wat kleiner. Dit alles resulteert in aanzienlijk meer dynamiek in de aardappelmarkt en veel hogere prijzen dan we de afgelopen jaren gewend zijn. Is normaal de fritessector de prijszetter in de markt, in oogstjaar 2010 trekt de export de markt. Na het afsluiten van de af-land-periode en nadat de omvang van de Russische vraag duidelijker wordt, stijgen vanaf half december 2010 de fysieke prijzen sterk. Voor de bewaaraardappelen kan een prijs ruim boven de kostprijs worden gemaakt.

De NAV-werkgroep Consumptieaardappelen heeft in 2010 ook weer een marktprognose gemaakt op basis van het historische model. Vanwege de extra exportvraag is de prognose op basis van het historische model in oktober 2010 enigszins worden bijgesteld. Uiteindelijk werd een gemiddelde aardappelprijs (ruim) boven de kostprijs geprognostiseerd. Door continu de markt te volgen wordt het NAV-model meer en meer verfijnd.

Eind 2009 organiseert de NAV vijf bijeenkomsten verspreid over het land voor aardappeltelers. De boodschap in deze bijeenkomsten is wederom dat je een redelijke inschatting van de aardappelmarkt van het komende seizoen kan maken met gebruikmaking van de cijfers uit het verleden. En verder dat het rendement van de aardappelteelt verbeterd kan worden door het aanbod op de vraag af te stemmen. Bij het huidige areaal in de EU-5 betekent dat een areaalkrimp nodig is om het rendement te verbeteren. Tijdens deze bijeenkomsten blijkt dat er in Nederland te weinig

telers zijn die er in geloven dat een aanbodbeheersing op vrijwillige basis in EU-5 tot stand zal komen. De NAV heeft drie jaar geprobeerd de boodschap dat aardappeltelers zelf het rendement van de teelt kunnen verbeteren door het aanbod beter op de vraag af te stemmen, 'aan de man te brengen'. De NAV concludeert dat wel de discussie over dit onderwerp is los gemaakt, maar dat het niet lukt om de telers echt in beweging te krijgen. Via voorbeeldkostprijsberekeningen is wel een groter kostprijsbewustzijn bereikt. Ook is bereikt dat een aantal telers niet meer voor elke prijs aardappelen wil telen.

De NAV gaat door met het volgen en het analyseren van de markt en het verfijnen van het marktanalysemodel. We zullen daar minder nadrukkelijk mee naar buiten treden totdat we een manier gevonden hebben die minder weerstand bij telers opwekt.

Duurzaam produceren op gelijk speelveld

De NAV zet zich niet alleen in voor faire prijzen en goede inkomens maar ook voor maatschappelijk duurzaam produceren.

In dit verband staat de NAV voor een gelijk speelveld in de hele EU.

En voor een gelijk speelveld voor de in de EU geproduceerde producten en producten afkomstig van elders in de wereld.

Gekoppeld aan het streven naar faire opbrengstprijzen zet de NAV zich ook in voor maatschappelijk duurzaam produceren. Onder maatschappelijk duurzaam verstaat de NAV in overeenstemming met de wensen van de samenleving over de wijze van produceren, de voedselveiligheidseisen en de wensen ten aanzien van de kwaliteit van de producten. Het betekent dat de maatschappelijk duurzame akkerbouw die we beogen, voorkomt dat komende generaties worden belast met de gevolgen van de huidige productiewijze. Voor akkerbouwers betekent dit het zuinig omgaan met grond, het efficiënt benutten van hulpstoffen en het voorkomen van schadelijke emissies.

Gelijk speelveld in EU

De NAV streeft naar een gelijk speelveld voor 'alles' in de EU. Onder 'alles' wordt o.a. verstaan: voedselveiligheidseisen, duurzaamheidseisen (denk aan gebruik gewasbeschermingsmiddelen en bemesting), fytosanitaire maatregelen, fiscale wetten en regels en stimulerende maatregelen (subsidies, toeslagen).

Jaarverslag 2010 Nederlandse Akkerbouw Vakbond

In het belang van voedselveiligheid, dierenwelzijn en fair trade dienen volgens de NAV importgoederen te voldoen aan dezelfde eisen als in EU geproduceerde goederen. Dus een gelijk speelveld voor in de EU geproduceerde goederen en van buiten de EU geïmporteerde goederen.

De NAV wil ook geen cofinanciering van de bedrijfstoeslagen omdat dit renationalisatie tot gevolg heeft en het gelijk speelveld in gevaar brengt.

EU-harmonisatie pootgoed

Het pootaardappeljaar 2010 verloopt aanvankelijk gunstig met minder afkeuringen dan in 2009. De oogst kent echter een zeer moeizaam verloop. Het meeste pootgoed is uiteindelijk geoogst en de markt kent ook een gunstig prijsverloop. Vanaf juli 2010 heeft de pootgoedsector met strengere AM-regelgeving te maken. De komende jaren moet blijken of Nederland het huidige pootgoedareaal kan handhaven aangezien de AM-problematiek voortdurend groter wordt. De pootgoed- en consumptieaardappelsector zullen de komende jaren behoefte hebben aan meer meervoudig resistente aardappelrassen.

In 2010 start een discussie over EU-harmonisatie op het gebied van keuringswetgeving voor pootgoed. De discussie spitst zich vooral toe op het aantal te vermeerderen generaties en wel of niet een verplicht afkapsysteem. De NAV vindt dat de kwaliteit voorop moet staan. Hierdoor zal het aantal generaties gemaximaliseerd moeten worden

tot negen of hooguit tien. Gedacht kan worden aan vier generaties prebasis (stammenteelt), vier generaties basis (S, SE en E) en één generatie certified (A) met daarnaast de mogelijkheid op het eigen bedrijf nog één vermeerdering voor eigen pootgoed voor consumptieteelt (ATR-regeling). Bij het telen van pootgoed dient echter ook rekening te worden gehouden met de kostprijs. Daarom is het voor de NAV aanvaardbaar om enige flexibiliteit bij het basispootgoed toe te passen. De E2 zou hier ingeruild kunnen worden voor een klasse S2 of SE2 om op een hoger niveau de betere partijen voor een extra generatie te vermeerderen.

Geen nationale koppen

Het zonale toelatingsbeleid van gewasbeschermingsmiddelen in de Europese Unie begint vorm te krijgen. Diverse instanties proberen hier op in te spelen. Zo is er medio vorig jaar het Expert Centre voor Speciality Crops opgericht. Dit is een kennisnetwerk toegesneden op kleine teelten en de middelen en methoden die van belang zijn om hoogwaardige teelten in Nederland en Europa mogelijk te blijven maken. Nederland wil hiermee de kennisvoorsprong binnen Europa op toelatingsbeleid uitbouwen. Voor Nederlandse akkerbouwers is het vooral belangrijk dat de Nederlandse overheid geen extra eisen oplegt voor toelatingen die in andere landen binnen onze zone worden aangevraagd, de zogenaamde nationale koppen. De NAV gaat voor een gelijk speelveld. In overleg met Nefyto blijven we de Nederlandse overheid adviseren.

Mineralengebruik managen

2010 staat in het teken van het project evaluatie Meststoffenwet 2012, de stuifproblematiek op de lichte gronden en het Masterplan Mineralen Management (MMM).

Samen met andere maatschappelijke organisaties wordt er tijdens de evaluatie Meststoffenwet teruggeblikt op het beleid 2006-2010. Wat waren de doelstellingen, wat was de effectiviteit van de ingezette middelen en wat zijn de uiteindelijke milieuresultaten. Daarnaast is er vooruitgekeken naar het 5^e actieprogramma Nitraatrichtlijn voor de periode 2014-2017. De NAV blijft pleiten voor voldoende hoge normen om optimale gewasgroei te borgen. Ondanks dat de milieudoelen op steeds meer plekken gerealiseerd worden, blijven beleidsmakers weerbarstig in hun plannen om de normen in de toekomst verder aan te scherpen.

In Noordoost Nederland ondervindt men voorjaar 2010 aan den lijve wat het verbod op het uitrijden van een dun laagje mest ter voorkoming van het stuiven, teweeg kan brengen. Een droge periode gevolgd door harde wind met grote stofwolken heeft menig bietenplantje de das omgedaan. Met goede argumenten tracht de NAV eerst minister Verburg en later staatssecretaris Bleker op de gedachte te brengen deze teeltmaatregel weer terug te krijgen. Helaas is het Ministerie van EL&I (nog) niet van plan de sector tegemoet te komen.

Samen met LTO en het PA neemt de NAV het initiatief om het MMM in het leven te roepen. Directe aanleiding voor de totstandkoming van het Masterplan Mineralen Management (MMM) is de voedselzekerheid en de toenemende schaarste van minerale grondstoffen voor de plantaardige productie.

De akkerbouwsector is van mening dat, om in de toekomst aan de toenemende vraag naar plantaardige producten te voldoen, uitbreiding van het areaal ten koste van natuurlijk habitat geen duurzame optie is. De oplossing moet gezocht worden in de meest efficiënte benutting van areaal en nutriënten met een minimale belasting van de omgeving.

Meer info is te lezen op www.kennisakker.nl

Brede weerverzekering

Na jaren van voorbereiding kan in 2010 de weerverzekering eindelijk van start. Helaas liet de goedkeuring door de beleidsmakers lang op zich wachten, waardoor de feitelijke productpresentaties pas in het voorjaar van 2010 gegeven konden worden. Geen makkelijke start. Bovendien durft de politiek de eerder geprezen verzekeringsconstructie op basis van derivaten (vaste uitkeringen indien het evenement zich voordoet) niet aan. Voorlopig moet de markt het doen met een gebruikelijke schadeverzekering met schademeldingsplicht en taxatie. Achteraf kunnen we concluderen dat de markt de verzekering niet omarmt. Uit het in opdracht van de NAV uitgevoerde draagvlakonderzoek in 2008 blijkt dat er belangstelling is bij een goede prijsstelling. De

werkelijke markt lijkt toch anders te reageren dan de onderzochte markt. Dat de deelname in 2010 beperkt blijft tot enkele honderden deelnemers heeft een aantal redenen, zoals:

- De markt reageert teleurgesteld op de werkelijk geboden dekking en de feitelijke lading van het begrip 'calamiteit';
- Het voorschieten van de gehele premie door de teler en de zeer late betaling door DR van de subsidie op deze premie;
- Het zeer laat op gang komen van het in de markt zetten van de verzekering.

Feit blijft wel dat de overheid aan zijn zorgplicht heeft voldaan door mee te werken aan het opstapen van een collectieve verzekering. Bij weerschade in de toekomst is er weinig kans op instellen van een ad hoc regeling door de overheid.

Samen met anderen

Op allerlei plaatsen laten we ons geluid horen.

Komen we op voor de belangen van akkerbouwers.

De samenwerking met andere organisaties beschrijven we hier

CT van PA

In de Commissie Teeltaangelegenheden (CT) van het Productschap Akkerbouw vertegenwoordigt NAV-voorzitter Teun de Jong de NAV samen Klaas Hoekstra die adviserend lid is van de CT. Soms wordt de vraag gesteld wat we in de tegenwoordige tijd nog met een publiekrechtelijk orgaan als een productschap doen. Immers, de NAV was destijds een van de trekkers van het opheffen van het Landbouwschap. Het laatste is juist, maar dat kwam omdat het Landbouwschap ook optrad als belangenbehartiger en omdat alle sectoren daarin waren vertegenwoordigd en dit schap ontaardde in een politieke slangenkuil waarin de belangen van sectoren als de akkerbouw ondersneeuwd. Op zich is de NAV voor het handhaven van het productschap. Wel moet er dan aan eisen van de democratie worden voldaan. Het liefst zouden wij de bestuursleden van het productschap via verkiezingen onder de heffingplichtigen willen benoemen. Zolang dat niet het geval is, moeten in ieder geval alle georganiseerde bonden in het schap vertegenwoordigd zijn en moet het schap op gezette tijden een raadpleging onder alle heffingplichtigen organiseren zowel over belangrijke wijzigingsvoorstellen als over het functioneren.

Een belangrijk instrument van het productschap betreft zelfreguleringstaken. Dit is 'wetgeving' van

en door de sector waarin het goed naast elkaar leven van de boeren wordt bevorderd.

Voorbeelden hiervan zijn de regelgeving omtrent wratziekte, de aardappelteeltregeling (ATR) en de fytoforabestrijding. Enerzijds is het onhandig om dit soort zaken door de overheid te laten regelen, anderzijds is het onmogelijk om dit soort zaken met bedrijfsoverstijgende belangen aan de individuele teler over te laten.

Een paar speerpunten spelen in het Productschap Akkerbouw, namelijk:

- Het Masterplan Mineralenmanagement waarin getracht wordt om via kennis en praktijkonderzoek de gevolgen van strengere mestwetgeving op te vangen;
- Het Aardappelprijsinformatiesysteem (API), waarin wordt getracht de consumptieaardappelmarkt transparanter te krijgen zodat een eerlijker prijsvorming plaatsvindt en de teler dus een betere positie in de markt verkrijgt;

- Het Innovatieproject Kiemkracht probeert de sector via gezamenlijke investeringen zowel 'nieuwe' teelten zoals eiwitgewassen en eiwitproducten van de

grond te krijgen als ook geheel nieuwe vormen van machineontwikkeling te stimuleren.

Het is duidelijk dat bij laatst genoemde initiatieven zo snel als mogelijk commerciële partners gezocht moeten worden die zelf in marktontwikkeling investeren. Als laatste voorbeeld van de werkzaamheden van het productschap kunnen we public relations noemen. In een integraal programma wordt getracht de rol, de betekenis en de ontwikkelingen van de akkerbouw in Nederland onder de aandacht van zowel een breed publiek als de 'opinion leaders' te brengen.

Certificeringsoverleg

Het akkerbouwcertificeringsoverleg waaraan ook de NAV (Hans van Kessel) deelneemt, is in 2010 twee keer bijeen geweest. Met tevredenheid is geconstateerd dat het in 2008 opgezette VVAK voor een ieder nog steeds goed werkbaar is. Ook de werkgroep Certificering Biomassa is dit jaar bijeengekomen om te regelen dat wanneer een agrariër VVAK gecertificeerd is, dat ook de duurzaamheid van in de agrarische sector in

Nederland geproduceerde biomassa voldoende is gewaarborgd om te kunnen voldoen aan de Renewable Energy Directive (RED) van de Europese Unie (Richtlijn 2009/28/EG). Om de administratieve lasten voor de telers niet onnodig hoog te laten oplopen, is besloten aan te sluiten bij VVAK. Een hierbij ondervonden en op te lossen probleem was dat niet altijd op voorhand vast staat dat een gewas wordt geproduceerd voor energieopwekking. Denk bijvoorbeeld aan een gewas dat om een of andere reden voor dierlijke of menselijke consumptie wordt afgekeurd (bijvoorbeeld een te hoog DON-gehalte in graan) en dan in tweede instantie nog goed verwaard kan worden voor toepassing in een vergister.

Prioriteiten onderzoek

De belangrijkste taak hierbij is het kiezen van onderzoek dat de komende jaren bijvoorkeur voor de hele sector rendement op kan leveren. In overleg met het Productschap Akkerbouw worden de onderzoekaanvragen gescreend en het belang afgewogen tegen de te maken kosten. Onderzoek wordt immers betaald uit de productschapsheffingen die de telers met elkaar moeten betalen. Voor de komende jaren is het belangrijk om te weten of wij als akkerbouwers nog door kunnen met de steeds kleiner wordende bemestingsruimte. Ook de toename van de kunstmestprijzen maken het verantwoord om weer meer geld te besteden aan bemestingsonderzoek. Daarnaast wordt het probleem van de vrijlevende aaltjes steeds groter. Ook hier is meer onderzoek nodig. De suikerbegeleidingscommissie is opgeheven. Financiering via Productschap Akkerbouw is niet meer nodig. De Suikerunie neemt de financiering van het IRS helemaal over.

Door NAV-inspanning is ook onderzoek gestart naar de mogelijkheden van de teelt van lupinen voor binnenlandse consumptie en de mogelijkheden van andere eiwitgewassen.

Platform ABC

De NAV neemt deel aan het Platform Aarde Boer Consument. Het is een afstemmingsoverleg van organisaties die bezorgd zijn over voedselveiligheid, duurzaamheid, de positie van de boeren in Europa en ontwikkelingslanden, en een vitaal platteland en een milieu- en diervriendelijke landbouw voorstaan. Naast de NAV zijn ook de Nederlandse Melkveehouders Vakbond, Boerengroep Wageningen, X min Y Solidariteitsfonds en het Afrika-Europa Netwerk bij ABC betrokken. In 2010 zijn met het oog op de komst van een nieuw GLB verschillende bijeenkomsten georganiseerd met milieugroeperingen en consumentenorganisaties om steun te verwerven voor het door het platform ingenomen standpunt. Geijverd is onder meer voor een faire kostendekkende prijs voor agrarische producten, een Europese productiehoeveelheid van agrarische producten die is afgestemd op de Europese marktvraag (managen aanbod), meer Europese zelfvoorziening (voedselsoevereiniteit), het belonen van boeren die groen en/of blauwe diensten verrichten en regionale productie.

Via Campesina

De NAV is via Joop de Koeijer vertegenwoordigd in het bestuur van de Europese afdeling van Via

Campesina. Het speerpunt was natuurlijk de aanstaande hervorming van het EU-landbouwbeleid. Via Campesina Europa werkt langs twee wegen om dit hervormingsproces te beïnvloeden. Op de eerste plaats rechtstreeks: door directe contacten met de Europese Commissie en Europarlementsleden en een publieke conferentie in oktober in Brussel. Op de tweede plaats door haar sleutelpositie in het Europese Platform voor Voedselsoevereiniteit, die met haar 'landbouw- en voedselverklaring' aan de weg timmert. Voor de NAV geldt hierbij: er is meer wat ons bindt dan wat ons scheidt. De binding zit in de standpunten over behoud van marktbeheer en de expliciete roep om meer EU-zelfvoorziening op het gebied van plantaardig eiwit. De Via Campesina-standpunten 'onvoorwaardelijk nee tegen genetische modificatie' en 'geen stimulering van biobrandstoffen' worden niet door de NAV gedeeld. Via Campesina Europa is met het nieuwe lidmaatschap van een Schotse en het kandidaat-lidmaatschap van een Finse en een Roemeense organisatie het afgelopen jaar iets gegroeid.

Voor Via Campesina Internationaal vormen de VN-klimaatonderhandelingen het speerpunt. Boeren in het Zuiden horen tot de eerstgeraakten bij klimaatveranderingen. De situatie van lokale boeren is in het geding. De aanleg van plantages voor biobrandstofproductie voor het Noorden is daarvan het sprekendste voorbeeld. Voorheen had die grond immers een functie voor de lokale voedselvoorziening. Bolivia organiseert een klimaatconferentie 'voor de volken', waar Via Campesina een belangrijke rol speelt. Dat illustreert de groeiende invloed van Via Campesina op regeringen uit het Zuiden.

Naast de structurele contacten in Europa via Via Campesina onderhoudt de NAV bilaterale contacten met organisaties van consumptie-aardappeltelers in Noordwest Europa. Eind 2010 besluit het NAV-bestuur de internationale contacten uit te breiden rond graan (vanwege de spilfunctie) en eiwitgewassen (internationale lobby voor eiwit van Europese akkers).

Activiteiten NAV-regio's in 2010

Regio Noord: BBQ - excursie

Begin 2010 is de brede weersverzekering eindelijk operationeel. Regio Noord kiest daarom voor de dubbele vergadering in Oostende en St.

Annarochie over het weer. Bjartus Swart en Peter Prins zijn beide betrokken bij het project 'Klimaat en Landbouw Noord Nederland' en zij presenteren een aantal bevindingen uit dit project. De veranderingen in het klimaat worden teruggekoppeld naar de belangrijkste gewassen om te kijken wat de gevaren maar ook kansen zijn voor de akkerbouw. Vervolgens is de Brede weersverzekering gepresenteerd. Mark Brantjes vertelt over de totstandkoming van de verzekering en Marien Boersma praat ons als directeur van Agriver bij over de laatste stand van zaken. We sluiten het vergaderseizoen af in Marum waar Dick Veerman ons bijpraat over trucjes van de industrie en retail om van restproducten een cash cow te maken. Martin Janssen Klomp van HZPC licht een tipje van de sluier op over de wereldhandel in fritesaardappels en frites.

In juli hebben we een nieuwtje als NAV Noord met een 'gezellige zomerexcursie' op het bedrijf van bestuurslid Hessel Hiddema. Na een beknopt verhaal over de standpunten en de stand van zaken binnen de NAV wordt een rondje door het veld en de bedrijfsgebouwen gemaakt. Het informele karakter van deze bijeenkomst in combinatie met een bedrijfsexcursie is goed gewaardeerd door de aanwezigen. Daarmee lijkt de zomerexcursie een jaarlijks plekje te gaan krijgen op het programma van NAV-regio Noord. In december komt de landelijke NAV-toer over het nieuwe EU-beleid in Marum. Directeur van het regiokantoor Noord van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie Jaap Verhulst houdt een inleiding over de historie van het EU-landbouwbeleid en licht ook de contouren

van het nieuwe beleid toe. Heel veel nieuws kon de heer Verhulst helaas niet vertellen. De discussie met landelijk NAV-voorzitter Teun de Jong geeft hem wel stof tot nadenken over het nieuwe beleid.

Regio Noordoost

In Noordoost Nederland komen de leden begin 2010 in Vlagtwedde en Borger bijeen. Onder de titel 'Perspectief voor akkerbouw in Noordoost Nederland: Nú en ... vanaf 2012' bijeen. Arjan de Rooij, directeur Agro bij Avebe, doet uit de doeken wat er op zetmeeltelers afkomt, hoe Avebe zich voorbereidt op de storm, of Avebe de storm aan kan en kan overleven, of Avebe in de toekomst in staat zal zijn telers een faire prijs (kostprijs plus marge) te betalen en wat nodig is voor Avebe en telers om te overleven. NAV-voorzitter Teun de Jong geeft de noodzaak aan de plannen van de EU en de Nederlandse overheid aan te passen in het belang van de hele Nederlandse akkerbouw. Tenslotte spreekt Romke Wustman, onderzoeker bij Praktijkonderzoek Plant & Omgeving (PPO) op de goedbezochte bijeenkomsten over 'Nieuwe markten en lonende teelten'.

Voor akkerbouwers op de zand- en veenkoloniale gronden in Noordoost Nederland staan er grote belangen op het spel. Het nieuwe suikerbeleid kennen we al. Volgend jaar gaat de bodem uit de graanmarkt. Voor zetmeelaardappelen staat de afbraak van het zetmeelbeleid op stapel. Plannen waar akkerbouwers in Noordoost Nederland niet vrolijk van worden.

In december organiseert de NAV wederom twee bijeenkomsten namelijk in Vlagtwedde en Westerbork. Het motto: EU-landbouwbeleid 2014-2020, met faire prijzen een goed inkomen

verdienen en het platteland leefbaar houden! Fred Klein, beleidsmedewerker Productschap Akkerbouw en NAV-voorzitter Teun de Jong doen een boekje open over de plannen van Europees landbouwcommissaris Ciolos over het EU-landbouwbeleid 2014-2020 en de gevolgen voor de akkerbouw en hoe de voorstellen aan te passen.

Regio Flevoland

In Flevoland geven weersomstandigheden in 2010 de nodige problemen. Dit begint al in het voorjaar. Door het koude weer komen de gewassen slecht op gang en dat geeft problemen met de onkruidbestrijding. Daarna wordt het droog en zo nu en dan erg warm. Waar dat kan en nodig is, helpen de beregeningsinstallaties het gewas een handje. Als de graanoogst voor de deur staat, wordt het weer nat. De hele oogstperiode zijn de omstandigheden erg zwaar. Hierbij komt ook nog de wormenproblematiek waardoor sommige percelen nauwelijks te rooien zijn. Een uitspraak van een teler kan dit illustreren: 'Ik heb mijn aardappelen niet gerooid maar met grond en al naar de schuur verplaatst'. Uiteindelijk heeft men in Flevoland vrijwel alles nog kunnen oogsten.

De goede prijzen van de meeste gewassen vergoedt natuurlijk veel, tenminste voor die ondernemers die niet al te veel op contract hebben geteeld en als men kans ziet een kwalitatief goed product te oogsten. Die kwaliteit geeft soms wel problemen door de weersomstandigheden, de zware oogstomstandigheden en de onverwachte fytoftora-aantasting her en der. De verschillen in de bedrijfseconomische resultaten zijn dit jaar weer groot.

De activiteiten in de regio zijn beperkt. In december 2010 houdt regio Flevoland een bijeenkomst met als onderwerp het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid van 2014 tot 2020.

Regio Noord-Holland

Regio Noord-Holland houdt op 21 december 2010 een mooie bijeenkomst over het EU-landbouwbeleid na 2013. Jan van de Wijnboom van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie doet goed uit de doeken wat de mogelijkheden en wat de gevaren zijn, maar ook welke uitdagingen er na 2013 misschien liggen. Dit gezien door de bril van het ministerie met de vraag aan ons en een dringend verzoek: geef ons handvatten voor de komende onderhandelingen.

Na een levendige discussie en de pauze is het woord aan NAV-bestuurslid Keimpe van der Heide die ons vanuit de NAV wijst op de mogelijkheden die er wel zijn. N.a.v. het natte najaar attendeert hij ons aan het einde van de bijeenkomst nog op de mogelijkheid van de brede weerverzekering.

Regio's Zuid en Zuidwest

Het bestuur van de zuidelijke regio's richt zich na alle activiteiten op het gebied van de aardappelmarkt in 2010 op de teelt van eiwithoudende gewassen.

Mariët van de Noort geeft een presentatie over het toekomstperspectief voor eiwithoudende gewassen in Europa en geeft ons een dieper inzicht in de verschillende soorten producten die het betreft. Mariët is in Wageningen als voedseltechnoloog afgestudeerd. Momenteel heeft ze een eigen bedrijf dat de inkoop van eiwithoudende producten voor verwerkende bedrijven regelt. Ook houdt ze zich steeds meer bezig met de verkoop van deze verwerkte producten. Op deze manier kan ze haar commerciële activiteiten ook goed onderbouwen met praktische oplossingen door haar opleiding tot voedseltechnoloog. Mariët toont verschillende producten waar veel vraag naar is en die deels ingevuld zouden kunnen worden geteeld in Europa. Frankrijk en Polen ondersteunen deze teelten financieel en vanwege de toenemende positieve effecten op de gezondheid van mens en dier komen er steeds meer kansen voor de

terugkeer van eiwithoudende gewassen (zoals erwten en veldbonen). Een heffing aan de poort van Europa voor de soja-invoer zal deze ontwikkeling zeker versnellen. Ook het gesleep van voedsel over de wereld en de ontbossing in Zuid-Amerika zal verminderen. Een mooie toekomst aan de horizon lonkt voor de akkerbouw in Europa.

Tijdens de bijeenkomst op 9 december in de Grevelingen blijkt dat de beleidsvoorbereiders van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie zeer geïnteresseerd zijn in de ideeën van de NAV. We maken afspraken voor een vervolgoverleg.